

zasluži si na mesec več, vsak rednik ima toliko plače, da more pošteno živeti, in kakó prijetno in gospodinjsko imajo vse drugo uredjeno; imajo prosto obleko, prosto stanovanje in vsi pa kuharico, katera jim po ceni tečno hrano kuha. Vsi drugi stanovi imajo boljšo plačo, kakor učitelj, le učitelj mora živeti se s 400 — 450 gld., ter mora zraven tega še plačevati 12 % v pokojninski zaklad,  $\frac{1}{2}$  % za okrajno učiteljsko knjižnico, po več goldinarjev za kak pedagogični list, potem mora podpirati v kraji razna društva in si kupovati pedagogične in učne knjige itd. Kakó mu je vse to mogoče?

In kakšna prihodnost cvetè tem učiteljem?

Ako zna orglati, pomaga si na enorazrednice, kjer ima vsaj zraven enakega plačila postranski dohodek, drugače pa je navezan na svoje mesto, ter žalostno šteje dni svojega bivanja na sveti. Da je pri takih razmerah učitelju nemogoče, da bi napredoval v svoji stroki, je razvidno. Kakó bi tedaj veselo in zanimljivo poučeval v šoli učitelj, ki ima za vsakdanje potrebe toliko skrbí? Čveterorazrednice imajo mej drugim tudi namen, da mladino pripravljajo na daljno šolanje. In baš bi čveterorazrednice mogle biti vzgled ljudskim šolam! One naj bi bile popolne v pouku in v vzgoji. Zató pa potrebujejo čveterorazrednice spretnih, pridnih, korenito izobraženih ljudskih učiteljev; potrebujejo značajnih, neodvisnih mož, kateri le v blagor svojemu stanu in v blagor domovini svoje moči posveté, ki pa tudi v svoji stroki napredovati hočejo — v to pa ti zahtevajo, da se jim materialno stanje osiguri, da se jih obvaruje pred skromnim in zadušljivim uboštvo.

Ker že govorim o tem predmetu, ne morem si kaj, da ne bi omenil postave z 28. oktobra 1875. l., katera plačila ženskega učiteljskega osebja na ljudskih in meščanskih šolah enaka, kakor učiteljem, odmerja. V idealu vzemimo, ako je za moško osebo dohodek znašajoč 100 % dovolj, ali se ne umeva samo ob sebi, da bode imela ženska oseba, kateri pa zraven tega nikoli ni treba družine živiti, 80 % istega dohodka tudi dovolj! — Narobe, ako pa za žensko 80 % ni dovolj, da se jej mora 100 % dajati, ali ni samo ob sebi umevno, da bode istih 100 % za moškega premalo, da zahteva po vsaki pravici najmanj 120 — 140 % istega dohodka. Ne govorim pa o tej stvari dalje in občutljivo, ker to ni moj namen. S temi vrsticami hotel sem le dokazati, kakó slabo se godí tu pa tam učiteljstvu na Kranjskem, in da bi merodajni krogi vendar to uvideli ter mu zdatno pomagali.

Akoravno bodo o svojem času, ko se bodo napake v ljudskem šolstvu korenito popravljale, gotovo tudi *modus* imeli, kakó bodo to izvršili, si jaz za danes samo to omenjati upam: ako ljudskim učiteljem na enorazrednicah za uradno poslovanje dajo opravičnine 30 — 36 gld. na leto, naj potem §. 39. novele z 9. marca 1879. l. prenaredijo v toliko, da bodo 16 — 19 % učiteljskih služeb v prvem razredu, 28 ali 27 % potem vsakih treh ostalih učiteljskih služeb. S tem se bodo mogli zadovoljiti Kraški učitelji in pa učitelji na čveterorazrednicah, kateri naj bi imeli vsi po 600 gld. letne plače.

Gotovo je, da s tem dežela novo breme prevzame, ker tako povišanje bi stalo mnogo denarjev; pomisliti pa je, da so druge dežele to užé storile in drugod varčneje ravnale, da so prav spoznale, da je ta denar najbolje obrestovan in da najlepši sad donaša.

## Knjiga Slovénka

v

XVIII. veku.

**XLV. Jožef Skrinjar** (Schkriner, Skrinar) r. v Ljubljani, kaplanaril po deželi, bil župnik v Dolu, pri D. M. Oznanjenji v Ljubljani, naposled v Gorjah, kjer je umrl

17. aprila 1825. On se šteje med najmodrejše prestavljavce Japeljnovega sv. Pisma. Od njega imamo:

1) Sv. Pismu star. test. a) P. V. Predgovor latinski I—XVIII. Slovenski I—XLVIII. Bukve Pripovist, Pridigarja, Visoke Pejsmi, Modrosti, Siraha. Labaci. Eger. 1798. 8. 411. — b) P. VI. Predgovor latinski I—VI. Slovenski I—CLXVI. Isaia. Jeremia. Lab. Gassler. 1802. 8. 459. — c) P. VIII. Predgovor lat. I—VI. Slov. I—LXXXII. (Per Jos. Skriner et Jos. Richer). Mali Preroki (str. 1—192) in Bukve od Mahabejcov (str. 193—432). Lab. Eger. 1800. 8. 432 (Šaf. 109. 110.)

2) Molituv Gréšnika per usakimu sedmirih Psalmov od Pokore k' Bogu zdihujočiga. V Lublani. Recer. I. 1804. 8. 347. III. J. Skarbina. 1817. 8. 384. „Škrinjar's Sprache ist für jene Zeit ausgezeichnet; sie vermeidet den gewöhnlichen Missbrauch des demonstrativen ti, ta, to als Artikel u. s. w. (Šaf. 145)“.

3) Štirje Evangelisti in Gredni Psalmi, ktere je poslovenil in s kratkimi razlagami spisal. Razlaganje Evangelija sv. Matevža je izdal in založil Fr. Metelko l. 1849 (gl. Jezičn. X. str. 71); naslednje tri in psalme brani Katoliška družba za Kranjsko. Tudi je spisal veliko lepih nagovorov ali pridig, k'ščanskih nauk in družih duhovnih reči itd. — Na razgled bodi na pr:

„Opusculum, quo Libri Sapientiales V. T. . . in Slavo-Carniolicum idioma translati continentur, hisce Tibi, Benevole Lector, exhibeo, quod patriae meae vel ex ea ratione gratum fore existimo, cum in eo lectissima, captuque facillima morum occurrant praecepta, quae sapientissimus Scriptor, divino adflatus spiritu, hominibus cujusvis status, fortunae, et conditionis tradidit, ostendens, quantum nostra intersit, si spretis mundi oblectamentis, vitiorumque illecebris in sapientia, et virtute studia nostra collocemus.“

„Ny búku v' celim svétim Pismi, katere bi ne bile polne izveličanskih resnic, inu bi ne perpomogle ali k oživilnju naše vere, ali k poterjenju našiga vupanja, ali k podžiganju naše lubezni . . . Al med drugimi bukvami Stariga Testamenta so susebnu lepe, inu velikiga prida Modrostne Bukve . . ., katere vam Slovencam k dóbrimu na vaš jezik prestavlene zdaj vun pridejo . . . V vseh téjh bukvah zvúnaj Visoke Pejsmi so sicer resnice veči dejl očitne, inu lohku zastópiti, susebnu v Pripovistih, inu v Sirahi, vèndèr se te bukve v enih mestih enukoliku težej zastópio. Jest sim si sicer v prestavlánji vse perzadel, de bi čèlu govorjenje, kolikur je mogoče, zastopnu sturil, za to sim tudi v enih mestih enkatere besede med dva serpá vmèjss postavil, de bi se govorjenje bol vkup vezalu, inu bol zastopnu postalu. Al prestavlavca perzadevanje malu pomaga, aku se človek, kateri bere, brez dobre perprave k branju teh buku podá. Dobra perprava je: Ponižnost, molitu, sercá čistost, prave želè resnico spoznati, ino spoznano v djanji izpolniti itd. (P. V.).“

„Molitu Jeremia Preroka: Pomisli Gospód, kaj se je nam zgodilo: ozri se, inu poglej na naše zasramovanje. Naš dejlež je prišal na ptuje; naše hiše na vunánje. Sirote smo postali, inu brez očeta, naše matere so kakor vidove. Vodó našo za dènar pijémo: naše dreva dragú kupújemo. Okoli vratú vklenjene nass gónio, trudnim se ne dá pokoj . . . Služni čez nass gospodujejo: nikogar ny, kateri bi iz njih rok rešil . . . Preoberni nass, Gospod, k tebi, inu se bomo preobernili: ponovi naše dny kakor od začetika itd. (P. VI).“

**XLVI. Anton Traven** (Traun Aychensis) r. v Dobu 19. maja 1754, Ss. Theol. Baccalaur., kaplan pri sv. Petru v Ljubljani, fajmošter na Ježici, kjer u. 18. maja 1807. Po njegovem prevodu so:

Sv. Pisma star. test. Bukve Psalmov P. IV. Labaci. Eger. 1798. 8. 372. Predgovor lat. str. 12, slovenski „Predgovor na Krajnce“ str. 13. Na primer bodi:

„Quamvis nullus dubitem, quin eruditus Lector praesentem Libri Psalmorum Regii Prophetarum in Slavo-Carniolicum idioma translationem benigne sit accepturus, et probaturus; libet tamen eruditorum lectorum votis satis facere, novaeque versionis praefationem, qua rationem totius operis reddam, praefigere. — Krajnci! jest vejn, de Svetu Pismu rádi beréte, inu duhovne pejsmi z veselím sercam prepevate. Tukaj imate zopet en dejl Sv. Pisma Stariga Testamenta, kateri je Bukve tih Psalmov imenuvan, inu stu inu petdeset svetih pejssem ali molitu v sebi obderžy. Ali Psalmi so Krajncam premalu znani, zató njim mórem njih ceno pokazati. Te pejsmi so zapopadik celiga sv. Pisma, razsvitlé pamet, inu omeče serce. Tukaj najde verni kristián vse potrebne nauke itd.“

Psalm I: „Blóger človeku, kateri po svetovanju tih hudobnih ny hodil, inu na pôti tih grešnikov ny stal, inu na sêdeži tih špotlivcov ny sedel: Ampak ima svojo volo v postavi tiga Gospoda, inu njegovo postavo noč, inu dan premissluje. On bo enak enimu zraven tekočih vodâ zasajenimu drevesu, kateru svoj sad pernesse ob svojim čassi: Inu kateriga perje se ne bo obletelu: inu vse, kar koli bo počel, njemu po sreči pojde itd.“

**XLVII. Jožef Rihar** (Richer Pillichgracensis) r. v Polhovem Gradcu l. 1759, kaplan v Š. Jerneju na Dolenjskem, pri sv. Jakobu v Ljubljani, fajmošter v Komendi, u. 28. nov. 1807. Po njegovi prestavi so

Sv. Pisma star. test. Bukve dvoje Kronikne, dvoje Ezdrove . . P. III (deloma). Labaci. Eger. 1801. 8. 1—396. Predgovor lat. 4 str. slov. 38 str. — P. VIII (deloma) morda Bukve od Mahabejcov. V razgled bodi:

„Al on (Eleazar) je začel misliti na svojo perlejtност, svojo veliko, inu časty vredno starost, plemenitenstvu perrojene sive lasé, inu nedolžnu zaderžanje od otročjih lejt, inu je hitru po zapovedih svete, inu od Boga narejene postave odgovoril, rekoč, de hoče rajši pred časam v grob jiti. Zakaj ne spodobi se, je djál, na našo starost, se hleniti, de bi veliko mladenčov mislilu, de se je Eleazar, devetdeset lejt star na ptujih življenje podal: Inu de bi ony skuzi mojo hinavšno zapelári bily majhin čas strohlivu življenje perhraniti, inu jest skuzi tó madež, inu prekletstvu svoji starosti napravil. Zakaj aku ravnu bi bil v pričeočím časi od terplenja, kateru ljudje nakladajo, rešen, vender ne bom roki Vsigamogočniga ne živ, ne tudi mertu odšál. Za tó ker bom z serčnostjo vmerel, bom sturil, kar se na starost spodobi: Mladenčam pak bom močen razgled zapustil, aku z perpravljenim duham, inu serčnu za nar bolši, inu nar svetejši postave pošteno smert sturym itd. (II. Mah. 6, 23—28).“

**XLVIII. Modest Šraj** (Schrey), bivši Avgustinijan, lokalist na Vranji Peči, pri sv. Jakobu na Savi, naposled župnik pri sv. Duhu (Grossdorn) na Dolenjskem, kjer je 67 let star umrl 4. jan. 1821. On je poslovenil

Sv. Pisma star. test. Bukve (I—IV) od Krajlou. P. II Lab. Gassler. 1802. 8. 1—543. Predgovor latinski IV. — P. III (deloma) . . . Bukve Tobiove, Juditne, Esterne. Jobove. Labaci. Eger. 1801. 8. 397—671. Pokaže naj se na pr.:

Praefatio ad eruditum Lectorem. Cum quatuor libri Regum, nunc in Slavo-Carniolicum idiomate prodeuntes, me solum habeant translatores, rationem forte hujus quaerere in mentem veniet iis, qui in praefatione libro Jósue praefixa non unum sed duos eorum versores nominari intelligunt. Verum vicissitudini, ut in compendio votis satisfaciam, id sortis humanae vitae, simulque urgentibus nostratum sacrae scripturae Lectorum desideriis brevi totam in manibus habendi ejusdem versionem esse tribuendum repono etc. (P. II). —

„David je pak Saula, inu njegoviga syna Jonata z' tako žalostno pejsmio objókal: . . Premisli Izrael, kdo so ty, kateri so na tvojih gorrah ranjeni vmerli. Nar imenitniši v Izraeli so na tvojih gorrah pobyti: kakú so močni padli? . . Gorre Gelboe,

ne rosa, ne dàž ne pridi na vass, tudi naj ne bo nyv za pervine: za tó ker je bil tam škit močnih proč veržen, škit Saula, kakòr de bi ne bil z óljam mazan. Jonatovi lók ny nikoli brez krívy, ne brez masty pobytiť vojšakov nazaj prišal, inu Saulovi meč se ny prazen vernil. Saul, inu Jonata lubezniva, inu lepa v svojim živleni, tudi v smerti nista ločena bila: hitrejši sta bila kakor postojne, močnejši kakor levi . . . Kakor mati svojiga ediniga syna lubi, taku sim jest tebe (Jonata) lubil. Kaku so močni padli, inu je vojsknu orožje konec vzelu? (II. Kr. 1, 17 — 27).<sup>a</sup>

**XLIX. Matevž Volf** (Wolff), lokalist na Bohinjski Beli (in Wochainer Vellach), potem živel v pokoju v Horjulu, kjer je bival tedaj Fr. Veriti, v Dobrunjah pri Sostrem, zlatomašnik v Radoljici star 70 let u. 6. jan. 1827. Preložil je v slovenščino

Sv. Pisma star. test. Baruha, Ecehiela inu Daniela Prerokovanje. P. VII. Labaci. Gassler. 1802. 8. 339. Predgovor latinski VI. Slovenski I—LXVI. Ponatisne naj se na pr.:

Ad Lectorem. . . Singulari certe, et adoranda Dei providentia, quae adtingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter, factum puta, quod Slavo-Carnioli etiam, quemadmodum jam dudum, aliae Christiani orbis nationes ex immenso thesauro sacrae Scripturae divitias spirituales in sua vernacula lingua jamjam haurire, hauriendo ditari, ac ditati in Domino gloriari queant. Ut sacrorum Bibliorum in Slavo-Carniolicum idioma translatio pro votis fidelium hoc idioma callentium citius absolveretur, ad me derivatus est labor transferendae partis hujus . . . Age igitur, Benevole Lector! accipe, utere hoc meo labore: non te pigeat sedulae lectionis, cum me non taeduerit laboriosae versionis etc.

Predgovor . . . Baruh je bil svet móž, inu njegovu ime pomejni v hebrejskim jeziki ravnu toliku kakor Žegnan: zakaj on je za ress poseben žegen, inu gnado od Boga prejel, de se je, aku lih je bil od imenitniga rodú, radovolnu taku globoku ponižal, de je Jeremíu za pisarja bil, inu na mesti tigá, de bi bil sladnosti, inu zložnosti svejtá vžival, si je izvolil rajši z' Jeremíam vred za resnico vse sorte britkosti, inu preganjanja terpeti . . . — Ecehiel — njegovu ime pomejni v hebrejskim jeziki Moč Božjo: zakaj Bog je njemu posebno moč dal takrat groznu terdovratnim Judam resnico oznanovati . . . — Daniel v hebrejskim jeziki pomejni toliku, kakor Sodba Božja: inu to ime vže samú na sebi kaže, kaj njegovu prerokovanje v sebi imá, namreč: on je mnoge sklepe sodbe Božje čez krajle, inu krajlestva oznanuval itd.

Inu Daniel odgovory pričo krajla, rekoč: Skrivnost, katere bi krajl rad vedil, ne morejo vučeni, modri, vganovavci, inu droba glédavci krajlu povedati: Temuč v nebesih je Bog razodevavec skrivností, kateri je tebi krajl Nabuhodonozor pokazal, kaj se bo v poslednih časih godilo . . . Glej krajl, ti si vidil kakor eno prav veliko podóbo: ta velika podoba, inu nje previsoka postava je stala tebi na spruti, inu njo viditi je bilu strašnu. Glava te podobe je bila iz nar bolšiga zlatá, persi, inu roke iz srebra, trebuh pak, inu stegna iz brona. Inu pišali železne: en dejl stopalov je bil iz železa, en dejl pak iz jila. To si vidil, dokler se je kamen od gore sam odtergal: inu je podobo na njene železne, inu jilnate noge vdaril, inu tčiste razdrobil. Takrat je tudi železu, jilu, bron, srebrú, inu zlatu razdroblenu, inu razmčtu bilú kakor pleve na gubni po lejtí, kateru je veter raznesil, inu ny bilu nikjer najditi: kamen pak, kateri je podobo vdaril, je velika gora postal, inu vso zemlo napolnil (Dan. II. 27—35).

Predno je tolikanj pomenljivo delo bilo célo, pošla sta vže prva dva zvezka novega zakona; torej je začetnik vsemu delu — Georgius Japel, Canonicus Gurcensis — poskrbel, da sta se zboljšana natisnila vdručič (I. 1800. II. 1804) ter onemu — Klagenfurti die 3. Jan. 1800 — dal znamenit predgovor na pr.:

„Novam fere prociit opus, quod cernis, Amice Lector, peculiari certe cura revisum, correctum, ac perpolitum. Miraberis forsani styli magis concisi energiam; ast id ex praetermissione quam plurimarum particularum, uti sunt articuli, conjunctiones, pronomina personalia, et verba auxiliaria, a nostra vernacula partim alienarum, partim non ineleganter rejectarum, naturaliter fluere deprehendes. Optabant quidem eruditi aliqui hujus versionis Amici, ut omnes plane articuli, Latinorum more, ex eadem eliminarentur: at cum nec graeca lingua, minus Gallica, Italica, Anglica etc. eosdem respuant, imo multo frequentius nostrate, et plerumque necessario adhibeant, medium aliquod sequi placuit, ne obscurior et iudibus praesertim minus intelligibilis evadat oratio. Ex eadem causa et voces quaedam etsi barbarae, sed civitate donatae, et populo usitatissimae, retentae sunt, quamquam puriores, et Slavis sat notae prae manibus essent, ut: Troštar, Paracitus, cujus loco dici potuisset, Odzalník; item Šac, Thesaurus, pro quo scribi potuisset, Zaklad etc. Sed rejectis recentioribus, aut minus usitatis vocibus, illae praeplacuerunt. His non obstantibus specialis hic, et insperatus primae editionis fructus fuit, ut nitidior jam vernaculae nostrae stylus communiter arrideat. . . Requisite ob universo venerabili Clero animadversionibus, fere novam, et ad rigorosam critices trutinam elucubratum necessario prociit opus. Erant autem sequentes operis hujus Censores . . . Quantum viris his in acceptis referam, dici nequit; plurimum certe, ne dicam, totam hanc emendatiorem editionem me illis debere, palam hic fatear, necesse est etc.“

Možje, kateri so po ukazu škofijskem delo pred tiskanjem presojevali, vzajemno si popravljali ter pripomogli, da je prva katoliška biblija slovenska po vsebini in obliki izišla tolikanj dovršena, imenovani so i po svojem značaju v vsakterem zvezku; leti odborniki so bili gg.:

P. Ant. Jevnikor, Franc. Paradiso, Georg. Suppan, Jac. Sortschan, P. Jordan. Zerer, Sebast. Suppan, Mart. Naglitsch, Georg. Miklautschitsch, Georg. Japel, Blas. Kumerdey (u. v Ljubljani 10. marca 1705), Jos. Schkriner, Ant. Traun, P. Honorat. Vadlau, Marcellian. V. Vodnik, Joan. Debeuz, Jos. Walland, Luc. Purger, Jos. Richer.

L. Mej pisatelj pričujočega stoletja ponaša se vže tudi **Valentin Vodnik**. Kako veže on v slovenskem slovstvu oba veka — XVIII. pa XIX. —: o tem glej v XIV. Jezičniku l. 1876 (Otec Marko Pohlin pa Valentin Vodnik)! Kakor se v onem še razodeva učenec M. Pohlinov; tako se v tem kaže učenik mnogim, premnogim novim učencem, budeč jih z gesloma:

## 1801.

Sto let doživeli,  
Na nov omladeli,  
Od perviga spet  
Začnemo živét.

## 1802.

Veselo se kaže  
Nov' létašni dan,  
M' serce ne laže  
Ne létas ne lan'.

## Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli.

(Piše **Gradimir**.)

(Dalje.)

A ne le kot pesnik, tudi kot pisatelj se nam kaže Vodnik silno marljivega moža. L. 1795. je jel izdavat *„Veliko pratiko“* (prva Vodnikova knjiga). Hodila je na svetlo tri leta. Izdaval jo je na svét iskrenega mu prijatelja in svetovalca barona Žige Zojsa, s katerim učenim bogatašem se je bil sèznani in poprijateljil za časa svojega službovanja v Koprivniku (v Bohinji na Gorenjskem). Prinašala je Vodnik-